



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

148. An si dispensatus circa aliquod impedimentum criminis, postea incidat in aliud simile crimen, teneatur mentionem facere de priori dispensatione; & quid de criminibus diversi generis? Ex part. 8. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

infirmam valetudinem, aut dubium de illa, posse etiam comedere carnes, licet omnino conualescat, & manifestum sit possi iam a carnibus abstinere. Et licet est de illo, cum quo dispensatum fuisset in lege ieiunij.

13. Nam respondet Suarez esse aliquas dispensationes, quæ habent tractum successuum, quarum vltimus nimirum non consistit in indivisibili, sed per multos dies, aut actiones exercendus est, & eiusmodi verum esse, cessante causa cessare dispensationem; quia non est concessa nisi pro tempore, in quo durat causa. Itaque dispensatus in lege ieiunij, vel abstinence a carnibus ob infirmam valetudinem, non potest vii dispensatione in diebus, in quibus bene valet, quia dispensatio hæc habet tractum successuum, & non conceditur nisi sub ea conditione, quod nimirum causa perseveret. Sed hæc solutio difficilis est: nam in aliis dispensationibus reperitur iste tractus successuum, quas tamen Suarez non dicit cessare cessante causa. v. g. Dispensatio concessa est alicui ut doceat uxorem propter periculum incontinentiæ, potest iste docere uxorem etiam, vel post mensem, vel annum; & tamen si hodie post obtentam dispensationem voti castitatis cesserit tale periculum, poterit nihilominus matrimonium inire. Et dispensatus in irregularitate propter pauperiam, potest hodie, vel cras, vel post mensem ordinari, licet parentam necessitas cesserit, antequam ordinari incipiat.

14. Propterea fortasse Ioannes de Salas *suprà*, sine illius scitu, concedit posse illum hominem non ieiunare, aut comedere carnes, etiam si cesserit causa dispensationis, quia propterea peccet nisi ad summum veniat. Quam solutionem sic explicio; dupliciter potest Pontifex cum aliquo dispensare in ieiunio ob infirmitatem; vno modo, quia infirmitas est temporanea, & quæ prudenter credunt post aliquod tempus cessatura, & tunc sine dubio non potest infirmus vii dispensatione, cum iam conualescit, quia saltem tacite concessa est pro tempore determinato, in quo duraverit infirmitas, non pro maiori; alio modo, quia infirmitas arbitrio Medicorum creditur semper duratura; solent enim esse aliqua morborum genera, quæ prudenter creduntur non finienda, & tunc existimo posse infirmum vii dispensatione, ac proinde comedere carnes, v. g. pro totam vitam, licet fortasse conualescat; quia dispensatio fuit absolute data, & in perpetuum: quod autem casu extraordinario cessaverit causa, non tollit concessionem absolutam, & sine limitatione, quam prudentissimè tribuit Pontifex. Quod autem Salas addit, ad summum peccaturum venialiter illum qui tunc vteretur dispensatione, non improbo, quia aliquid indecori affectu nunquam ieiunare, cum nihil sit, quod obstat.

Ceteras rationes, quas contra hanc negativam sententiam adducit Sanchez optimè solvit Granadus *ubi supra*, ad illum, & non pigebit.

1) Nota tamen quod post hæc scripta inveni Jo. Praportum in part. 2. D. Thom. *quæst. 97. dub. 3. nam. 31.* hæc pertractare questionem, & sententiam negativam tanquam probabilem admittere: unde non grauat, ut hic per extensum eius verba apponere. Sic itaque asserit. Notandum quando alicui dispensatio est concessa, eam non cessare, quamvis dispensatus renunciet, si renuntiatio acceptetur à Legislatore legis, & hoc ipsum impedit rursus ab eodem imponatur; quia sub eius non potest sua auctoritate sibi legem imponere, quia est liberatus. Si ex ea operetur, cesserit causa, quia causa, adfuit quando gratia facta est scilicet quando sublatum fuit vinculum legis, quæ quoad remotum effectum, non de-

bet perdurare. Aliqui aliter sentiunt, sed quod deliximus videtur probabilis, quia per dispensationem legitime factam ius est acquisitum dispensato, quando autem alicui ius est acquisitum, non solet revocari ex causa cessatione.

16. Confirmatur; quemadmodum est legislatoris legem condere, ita eius est alicui obligationem illius de novo imponere; quando ergo aliquis per dispensationem à lege est exemptus, ut iterum ea obligetur cessante causa, debet à legislatore imponi; ex nullo autem capite deducitur imponi, quia cessatio causæ non aptè concludit deiectionem effectus, ut etiam patet in naturalibus. Si tamen solum datum esset mandatum dispensandi, illud non posset mandari executioni si causa cessaret, posset tamen si quando causa reuiuisceret.

17. Aduerte tamen aliquos contrarium tenere, quia est gratia facta dispensando, unde censent posse fieri quamvis committens mortuus sit, quod non videtur omnino improbabile.

18. Dices, ex paulo antè dictis sequeretur eum, qui non valens ieiunare, impetrasset dispensationem, posse non ieiunare, quamvis non esset debilis. Respondet negando sequelam; si dispensans non supponatur peccare in sua dispensatione; sed velle prudenter dispensare, quia hæc dispensatio generali modo facta est virtute multiplex, & virtute includit conditionem quandiu causa ad dispensandum durabit. Videri potest Layman *de legibus, cap. 22. num. 16.* & quidam alij, qui censent quando dispensatio est de re diuina & successiva, & concessa est ob causam diuinam, cessante causa cessare dispensationem, quia dispensatur quamdiu fuerit causa; in præfenti autem non perdurat causa, ut suppono, Aliqui tamen non improbabiler censent, quod quando dispensatio facta est eo quod iudicio Medicorum infirmitas censeatur futura perpetua, censeri possit absoluta, & non teneri aliquis ieiunare quamvis valetudinem recuperet. Hucusque Præpositus.

RESOL. CXLVIII.

An si dispensatum circa aliquod impedimentum criminis, postea incidat in aliud simile crimen tenetur mentionem facere de priori dispensatione, & quid de criminibus diversi generis? Ex part. 8. tr. 3. Res. 75.

§. 1. Respondeo in eo casu, quo circa idem peccatum, ut circa idem crimen occisionis uxoris, & adulterij eum animo ducendi adulteram, sit semel dispensatum, ut eum doceat, si iterum dispensatur ille incidat in aliud simile crimen, & petat secundam dispensationem, hanc secundam non valere, nisi fiat mentio prioris. Patet, quia non censetur Pontifex bis velle remittere idem genus peccati, iuxta l. 3. *Cod. de Episcopali audientia*, ibi, *remissionem venia crimina nisi semel commissis non habeant*, si autem esset aliud genus criminis, ut fides data cum adulterio, tunc semel impetrata dispensatione ad vnum matrimonium propter primum crimen, si adhuc impetratur secunda dispensatio propter secundum, primæ non esset mentio necessaria, quia peccata sunt diuersa, & vnius remissio non obest remissioni alterius. Ita Couarruias *lib. 2. variarum, cap. 20. num. 3.* Gurtier. *99. canon. lib. 2. cap. 15. numer. 89.* quibus adde Ochagaviam *de sacrament. Matrimon. dispensat. tract. 1. quæst. 9. num. 17.* qui etiam contra Sanchez *lib. 8. disput. 22. num. 22.* docet, existente priori dispensatione nulla, non esse necessarium, eius mentionem facere in secunda, siue prior sit concessa

eum simulatione, & secunda minimè, siue utraque sit concessa absolute. Ita sentiunt, dum de rescriptis loquuntur, Molina *lib. 4. de primogeniis, c. 3. n. 32.* & P. Molina *tom. 1. de iustit. disput. 6. §. 6. num. 2.* Probatur hoc responsum; quia efficere mentionem eius dispensationis nullius, non est necessarium ex dispensatione alicuius iuris, ut constat; præterea non est necessarium ex natura rei, quia cum prior dispensatio fuerit nulla; non est maior ratio habenda illius, quam si nullo modo fuisset concessa; ergo taceat illam in petitione dispensationis secundæ, non potest obesse secundæ dispensationi concedendæ.

RESOL. CXLIX.

An dispensatio obtema per vim, & metum sit valida? Ex part. 8. tit. 3. Ref. 76.

§. 1. **R**espondeo, quod dispensatio concessa ex iusta causa, etiam si concedatur propter metum cadentem in virum constantem, valida est. Patet, quia de iure naturæ valida est, & aliàs de iure positivo non arguitur voluntas coacta concedentis dispensationem, quia de tali iure non constat nobis; ergo illa dispensatio ex nullo cap. erit inualida; & licet in *cap. unico, de his, que vi, in 6.* annulletur absolutio à censura, quando metu extorquetur, hæc lex, tanquam odiosa, non est extendenda ad alium casum, ut probe consideravit Suarez *tom. 2. de religio. no cap. fin.* Et voluntas dispensandi sufficientibus signis externis explicanda est; nulla tamen est præscripta forma verborum, aut signorum, quibus explicetur, ut notavit Syluester *verb. votum 4. quest. 8.*

Vide circa præsentem questionem inter alios Castrom Palaum *tom. 1. tract. 3. disput. 6. punct. 16. §. 1.*

RESOL. CL.

An si quis petat facultatem à Superiore ad dispensandum in quodam casu quem, data opera, non explicat, quia timet de exclusiva Episcopi, impetratio sit valida? Ex part. 8. tit. 3. Ref. 52.

§. 1. **N**egatiuè respondeo cum Salas *de legib. disput. 20. sect. 15. num. 122.* ubi sic ait. An si quis petat facultatem à superiore ad dispensandum in quodam casu cum aliquo, non exprimens, quis sit ille casus, quia credit, si exprimeret, negandum illi esse facultatem, sit valida, Respondet Sanchez *num. 24.* Si petens nolit, prælatum esse in contraria voluntate habituali; quia in similibus casibus nunquam vult dispensare, vel quod se non posse opinetur, vel quod nolit, non valebit impetratio: nam concedendi intentio deficit. Quia sicut in generali concessione non veniunt intelligenda, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus, *reg. in generali, de reg. iur. in 6.* ita nec in illa indeterminata concessione venit casus, qui habituali concedentis voluntati aduersatur. Si autem non adesset hæc habitualis voluntas, nec opinio contraria, sed tantum creditur, fore, ut à concessione aliquantulum retardetur, & forte nolit, eo quod minutissima spectet, vel scrupulis agitur, valida erit impetratio: quia absolute Prælatum concessit, & nulla est actualis, vel habitualis voluntas. Hæc ille. Sed priorem partem intelligo esse veram, si nomine habitualis voluntatis intelligatur præcedens voluntas formalis specialis, vel generalis non renocata, quam communiter vocamus virtuales; quia manere censetur, dum non

tractatur. Hucusque Salas; cui adde Bonacini *de legibus, disput. 2. quest. 2. punct. 5. numer. 22.* & nouissimè Perez *de matrimonio, disputat. 46. sect. 8. num. 10.* circa præsentem questionem, sic assentit. Quid dicendum de concessione impetrata ab Episcopo, vel alio superiore, ad dispensandum in quodam casu, quando impetrans datà operâ tacet casum, quia existimat fore, ut eo expresse Prælatum denegat: & prælatum non interrogans casum, sed fidens petenti, concedit illi suas vices ad dispensandum iuxta superiorem doctrinam, meo iudicio, est distinguendum. Nam si petens sciat Prælatum esse in contraria voluntate habituali iusta & rationabili, quia in similibus casibus nunquam vult ex rationabili causa dispensare, non valebit impetratio, quia concedendi intentio deficit. Nam sicut in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus, *reg. in generali, de regul. iuris in 6.* ita nec in illa concessione determinata, venit casus, qui habituali, ac præcedenti concedentis voluntati aduersatur. Si autem non adesset hæc habitualis voluntas rationalis, & ex iusta causa, nec opinio contraria probabilis, sed tantum creditur fore, ut à concessione aliquantulum retardetur, & forte nolit, quia minutissima spectet, vel scrupulis agitur, valida erit impetratio; quia absolute Prælatum concessit, & nulla est actualis vel habitualis voluntas rationalis in contrarium.

2. Et tandem, non deseraim hic apponere verba Portel in *respons. moral. tom. 2. cap. 44. num. 15.* ita assentientis. Si aliquis indigebat dispensatione in certo casu, & nolit casum manifestare superiori, timens; quod ipse superior non erat dispensaturus; & ideo obtinuit ab illo facultatem, ut alius secum dispensaret, non exprimens superiori qui casus esset; & superior commisit alteri ut cum illo dispensaret: quaeritur an ista dispensatio fuerit valida? Respondeo, quod si iste superior habuit antea animum nunquam in tali casu dispensandi, quia forte crederet se in tali casu non posse dispensare, idque aliquando ore protulit, in tali casu dispensatio est inualida, quia non adesset intentio concedendi: sicut enim in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus, si specialiter rogaretur, ut dicitur *de regul. iuris in 6.* Ita nec in illa indeterminata concessione venit casus, quem verisimiliter non esset concessurus, quique virtuali concedentis voluntati repugnat. At si superior nunquam habuit animum non dispensandi in tali casu, & aliàs poterat dispensare, valida est dispensatio, & dispensationis concessio. Ratio est, quia facta est ab eo, qui facultatem, & voluntatem dispensandi habebat. Ita Portel.

RESOL. CLI.

An forenses, & peregrini possint dispensari à Episcopis, etiam si brevis tempore in eorum Diocesi commorentur? Et quid de Scholasticis, Prætoribus, Iudicibus, Officialibus, &c.? Ex p. 8. tit. 3. Ref. 47.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Basilius *sup. hoc tit. Pontius de Matr. lib. 8. cap. 7. numer. 7.* fra in 11. 3. Ref. 13. h. putat enim peregrinos & forenses, etiam si breui tempore commorentur, posse à Diocesano illius loci dispensari in legibus, & iuramentis, sicuti possunt reliqui alij. Prebar hanc suam sententiam; quia peregrini, ratione habitationis subduntur legibus aius oppidi, quâ transeunt; ergo non deficit illis subiectio necessaria ad dispensationem obinardam.

Sup. hac nullitate in 10. §. 1. Ref. 20. &c.

Sup. hoc infra Ref. 156. & in alia Ref. eius not. pro hac quest.